

Республикалық ғылыми-әдістемелік журналы

AQNET

Болашаққа -пен бірге

Республиканский научно-методический журнал

Желтоқсан

Декабрь

№12(12) - 2024

Алматы облысы, Іле ауданы, Өтеген батыр ауылы
М.Мақатаев атындағы №13 орта мектебі
Бастауыш сынып мұғалімдері

Мазмұны/Содержание

Аманова Г.Б. «Қазіргі білім беру бағдармаларының бастауыш сынып мұғаліміне әсері».....	1
Радақшаева З.Р. «Бастауыш сынып сыныптарына арналған қалыптастырушы бағалау».....	2
Мавленова А.С. «Миға шабуыл әдісін сабақта қолдану».....	4
Баймуринова М.И. «Инклюзивті білім беру: бастауыш сыныпта ерекше балаларды оқыту».....	6
Курамаева А.Р. «Бастауыш сыныпта топтық жұмысты ұйымдастыру».....	8
Торбекова С.Е. «Мектепте робототехниканы енгізу: бастауыш сыныпта алғашқы қадамдар».....	11
Олжаби А.Т. «Цифрлық технологияларды бастауыш сыныпта қолдану».....	13
Өтеген М.Б. «Бастауыш сыныпта өз бетімен жұмыс жасау дағдыларын дамыту».....	15
Жолдасова С.Ы. «STEAM әдісін бастауыш сыныпта қолдану».....	17
Рахметова Ж.К. «Баланың оқу үлгерімін жақсарту жолдары».....	19
Турсыналиева Г.А. «Бастауыш сынып оқушыларын адамгершілікке тәрбиелеу».....	21
Мадидбаева Ж.С. «Дәнекерлеу ісі саласындағы заманауи ғылыми зерттеулер мен жаңалықтар».....	23
Омарбекова Э.А. «Студенттердің практикалық дағдыларын дамыту үшін өндірістік тәжірибе ұйымдастырудың жаңа тәсілдері».....	25
Жекенбаев Н.С. «Влияние баскетбола на физическую подготовленность».....	27
Жакибаева А.З. «Решение логических задач в 3 классе».....	28
Меметсейидова А.Я. «Музыка арқылы балалардың шығармашылық қабілетін дамыту».....	29
Асильбекова Н.Б. «Арт-терапия в кружке по изобразительному искусству для детей с 6 до 10 лет: психология и рисование».....	31
Тютенова Б.Б. «Бастауыш сынып оқушыларын оқытудағы тиімді әдіс-тәсілдері».....	33
Ақжигитова Р.Ж. «Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық тәрбие берудің әдіс-тәсілдері».....	34
Бердалин А.Т. «Арқа дәстүрлі ән өнері».....	37

1. Нармаханова Ж.С. Роль дидактической игры в экологическом воспитании дошкольников // Детский сад: воспитание и обучение. № 11 2018г/
2. Зерщикова Т., Ярошевич Т. Экологическое развитие в процессе ознакомления с окружающим // Дошкольное воспитание. 2005. N 7. /
3. Кочергина В. Наш дом - Земля // Дошкольное воспитание. 2004. N 7. С.V
4. Иванова Г., Курашова В. Об организации работы по экологическому воспитанию // Дошкольное воспитание. N 7. /
5. Сакенова А.Т. Экологическое воспитание в детском саду / Бала мен балабақша 2018г. № 1/
6. Рецензенты: А. Жубандыкова, Р. Абдрахманова, С. Дуйсенбенова Методические рекомендации «Проектно- исследовательская деятельность детей в условиях реализации ГОС ДВО» – Астана, 2017 г.
7. «Жаратылыстану» ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті процесінде мектепке дейінгі ересек жастағы балаларда эксперименттік әрекетті қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар. Нұр-Сұлтан 2019
8. Детская исследовательская деятельность дошкольников (технология Савенкова А. И.) (infourok.ru)

АРҚА ДӘСТҮРЛІ ӘН ӨНЕРІ

***Бердалин Амангелді Тілеужанұлы
Қарағанды облысы Қарағанды қаласы
Қарағанды қаласы Қасым Аманжолов атындағы балалар музыка мектебі
Дәстүрлі ән сыныбының мұғалімі***

Қазақ халқының мәдени мұрасы сан алуан және терең. Бұл мұраның ажырамас бөлігі – дәстүрлі ән өнері. Ән өнері арқылы қазақ халқының өмір салты, дүниетанымы, салт-дәстүрлері және тарихи оқиғалары көрініс табады. Арқа дәстүрлі ән өнері – қазақтың музыкалық мәдениетінің ерекше бір тармағы. Арқа өңірі тарихи тұрғыдан мәдени, рухани орталықтардың бірі болып саналады, бұл өңірдің әншілік дәстүрі ұлттың жалпы рухани байлығына зор үлес қосқан. Осы мақалада Арқа дәстүрлі ән өнерінің ерекшеліктері, тарихы және негізгі өкілдері туралы баяндалады.

Арқа дәстүрлі ән өнерінің ерекшеліктері

Арқа дәстүрлі әндері терең мағыналылығымен, кең тыныстылығымен және әуезділігімен ерекшеленеді. Бұл әндерде табиғат сұлулығы, адамның ішкі сезімдері мен өмірлік құбылыстары жырланады. Әндердің көпшілігі терең философиялық ойларды қамтып, халықтың арман-мақсаттарын жеткізеді.

Арқа әндерінің орындау мәнері ерекше. Әншілердің дауыс диапазоны кең, әннің шарықтау шегі биік ноталарда орындалады. Сонымен қатар, бұл дәстүрдегі әндер баяу басталып, бірте-бірте дамып, кульминацияға жетіп, қайтадан бәсеңдейді. Бұл құрылым әннің тыңдарманға эмоционалдық әсерін күшейтеді.

Арқа дәстүрлі әндерінде домбыра сүйемелдеуі маңызды рөл атқарады. Домбыраның қоңыр үні әннің әуезділігін толықтырып, тыңдарманға әсерлі ықпал етеді. Домбыраның қос шегі әннің нәзіктігін, ал орындаушының шеберлігі әннің мәнін ашуға мүмкіндік береді.

Арқа әндерінің тарихы

Арқа дәстүрлі ән өнерінің тарихы тереңге бойлайды. Бұл дәстүрдің бастауын XVIII-XIX ғасырларда өмір сүрген халық композиторларының шығармашылығынан көруге болады. Арқа өңірінің мәдени орталықтары – Қарқаралы, Ақмола, Атбасар сияқты қалалар мен ауылдар бұл өнердің дамуына ықпал етті.

Арқа әндері қазақ халқының тарихындағы күрделі кезеңдерде де сақталып, ұрпақтан-ұрпаққа мұра болып келді. Бұл әндер арқылы елдің азаттыққа деген ұмтылысы, махаббат пен сағыныш сезімдері көрініс тапты. Мысалы, Біржан сал, Ақан сері, Үкілі Ыбырай сынды өнерпаздар Арқа әндерін жаңа деңгейге көтеріп, халықтың рухани өмірінде маңызды рөл атқарды.

Арқа әншілік дәстүрінің өкілдері

Арқа дәстүрлі ән өнері ұлы тұлғалармен тығыз байланысты. Олар өз шығармалары арқылы бұл дәстүрді нығайтып, ұрпаққа мұра етті. Төменде Арқа ән өнерінің негізгі өкілдері мен олардың еңбектері қарастырылады.

Біржан сал Қожағұлұлы

Біржан сал – Арқа дәстүрлі ән өнерінің жарқын өкілдерінің бірі. Оның шығармашылығы қазақ ән өнерінің алтын қорына енген. Біржан салдың “Жанбота”, “Айтбай”, “Ләйлім шырақ” сияқты әндері халық арасында кең таралып, сүйіспеншілікке ие болды. Бұл әндер терең лирикалық мазмұнымен және музыкалық күрделілігімен ерекшеленеді.

Ақан сері Қорамсаұлы

Ақан сері – Арқа дәстүрінің тағы бір ірі өкілі. Оның шығармалары махаббат, сұлулық және адамгершілік туралы терең ойларды камтиды. “Құлагер”, “Манмаңгер”, “Балқадиша” сияқты әндері қазақ халқының музыкалық мұрасында ерекше орын алады. Ақан серінің әндеріндегі әуезділік пен поэтикалық мазмұн орындаушының шеберлігін талап етеді.

Үкілі Ыбырай Сандыбайұлы

Үкілі Ыбырай – Арқа дәстүрлі ән өнерінің белгілі өкілі. Оның әндері халықтың күнделікті өмірінен алынған оқиғаларды баяндап, терең лирикалық мазмұнға ие. “Тәкку”, “Шалқымасы” сынды туындылары ән өнерінің биіктігін көрсетеді.

Қазіргі заман және Арқа дәстүрлі ән өнері

Бүгінде Арқа дәстүрлі ән өнері қазақ халқының мәдени мұрасы ретінде бағаланып, зерттелуде. Бұл дәстүрді насихаттау мақсатында әртүрлі фестивальдер, байқаулар және концерттер ұйымдастырылады. Сонымен қатар, жас орындаушылар бұл мұраны сақтап, жаңа деңгейге көтеруге тырысады. Қазіргі заманғы технологиялар арқылы Арқа әндері әлемнің түкпір-түкпіріне таралуда.

Арқа дәстүрлі ән өнері – қазақ халқының ұлттық болмысы мен рухани байлығының айқын көрінісі. Бұл өнер ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып, өз құндылығын жоғалтпай келеді. Арқа әндері халықтың сезімін, тарихын және өмірге деген көзқарасын бейнелей отырып, ұлттық мәдениеттің маңызды бөлігі болып қала береді. Сондықтан бұл мұраны зерттеп, дәріптеу әрбір қазақстандықтың парызы.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қасымов, Қ. "Қазақтың дәстүрлі ән өнері". – Алматы: Өнер, 1995.
2. Нұрғали, Ә. "Арқа әндерінің ерекшеліктері". – Астана: Фолиант, 2002.
3. Төлебаев, Б. "Қазақ музыкасының тарихы". – Алматы: Санат, 2007.
4. Мырзахметұлы, С. "Біржан сал мен Ақан серінің ән мұрасы". – Алматы: Қазақ университеті, 2010.
5. Исмайылова, Ж. "Үкілі Ыбырайдың шығармашылық мұрасы". – Қарағанды: Болашақ, 2015.